

Ljubljana 2015

TEORIJA IN ZGODOVINA DRAME IN GLEDALIŠČE

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo ◀

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega izpitnega roka **2017**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo za tisto leto.

ric

Državni izpitni center

PREDMETNI IZPITNI KATALOG ZA SPLOŠNO MATURO – TEORIJA IN ZGODOVINA DRAME IN GLEDALIŠČE
Državna predmetna komisija za odrske stvaritve za splošno matura

Katalog so pripravili:

mag. Alida Bevk
Bojan Bratina
Mojca Dimec
mag. Marjan Štrancar

Recenzenta:

dr. Blaž Lukan
Nejc Rožman Ivančič

Jezikovni pregled:

Helena Škrlep, Bernarda Krafogel

Katalog je določil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje na 170. seji 21. maja 2015 in se uporablja od spomladanskega izpitnega roka 2017, dokler ni določen novi katalog. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal matura, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno matura za tisto leto.

© Državni izpitni center, 2015

Vse pravice pridržane.

Izdal in založil:

Državni izpitni center

Predstavnik:

dr. Darko Zupanc

Uredile:

dr. Andrejka Slavec Gornik
Joži Trkov
mag. Magdalena Tušek

Oblikovanje in prelom:

Milena Jarc

Ljubljana 2015

ISSN 2232-6936

KAZALO

1	UVOD.....	5
2	IZPITNI CILJI	6
2.1	Zunanji del izpita	6
2.2	Notranji del izpita.....	6
3	ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA	7
3.1	Shema izpita.....	7
3.2	Tipi nalog in ocenjevanje.....	7
3.3	Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov.....	8
4	IZPITNE VSEBINE IN CILJI	10
4.1	Teorija drame in gledališča	10
4.2	Zgodovina drame in gledališča	12
4.3	Izbor dramskih besedil	15
5	PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT	16
5.1	Naloga zaprtega tipa	16
5.2	Naloga polodprtega tipa	16
5.3	Naloga odprtega tipa	17
6	NOTRANJI DEL IZPITA.....	18
6.1	Ustvarjalna vaja (dosežek).....	18
7	KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI	19
8	LITERATURA.....	20

1 UVOD

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo Teorija in zgodovina drame in gledališče (v nadaljnjem besedilu katalog) je namenjen kandidatom¹, ki so se odločili za teorijo in zgodovino drame in gledališče kot izbirni predmet pri splošni maturi. Temelji na veljavnih učnih načrtih za ta predmet² ter na sklepih Državne komisije za splošno maturo o strukturi izpitov in predmetnih izpitnih katalogih, opredeljenih v veljavnem *Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo*. Izpit splošne mature preverja znanje in spretnosti, pridobljene pri predmetu zgodovina in teorija drame in gledališča, delno pa tudi pri drugih strokovnih predmetih (pri umetnosti govora, umetnosti giba ter pri predmetu video in film) in pri delavnicah. V katalogu so zajete obvezne vsebine in cilji izpita splošne mature, zgradba izpita ter primeri izpitnih nalog z merili ocenjevanja.

¹ V predmetnem izpitnem katalogu uporabljeni samostalniki moškega spola, ki se pomensko in smiselno vežejo na splošna, skupna poimenovanja (npr. kandidat, ocenjevalec), veljajo tako za osebe ženskega kot moškega spola.

² Zgodovina in teorija drame in gledališča, [Elektronski vir]: gimnazija, umetniška gimnazija, dramsko-gledališka smer: obvezni maturitetni predmet (280 ur)/avtor Marjan Štrancar. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2010.

Umetnost giba [Elektronski vir]: gimnazija, umetniška gimnazija, dramsko-gledališka smer: obvezni strokovni predmet (280 ur)/predmetna komisija Marjan Bevk ... [et al.]. - El. knjiga. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2010.

Umetnost govora [Elektronski vir]: gimnazija, umetniška gimnazija, dramsko-gledališka smer: obvezni strokovni predmet (280 ur)/avtorica Nataša Konc Lorenzutti. - El. knjiga. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2010.

Video in film [Elektronski vir]: zgodovina filma in drugih avdiovizualnih medijev: gimnazija, umetniška gimnazija, dramsko-gledališka smer: obvezni strokovni predmet (70 ur)/avtor Radovan Čok. - El. knjiga. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2010.

Dramsko-gledališka delavnica [Elektronski vir]: gimnazija, umetniška gimnazija, dramsko-gledališka smer: druge oblike samostojnega ali skupinskega dela (315 ur) / predmetna komisija Marjan Bevk, Marijan Štrancar, Natalija Arčon. - El. knjiga. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2010.

Inštrument z osnovami teorije glasbe – delavnica [Elektronski vir]: gimnazija, umetniška gimnazija, dramsko-gledališka smer: druge oblike samostojnega ali skupinskega dela (70 ur) / avtorja Natalija Arčon, Ivan Špacapan. - El. knjiga. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2010.

Zvočno-glasbena delavnica [Elektronski vir]: gimnazija, umetniška gimnazija, dramsko-gledališka smer: druge oblike samostojnega ali skupinskega dela (70 ur) / avtor Ivan Špacapan. - El. knjiga. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2010.

Impro delavnica [Elektronski vir]: Umetniška gimnazija, dramsko-gledališka smer: druge oblike samostojnega ali skupinskega dela (175 ur) / avtor Tomaž Lapajne Dekleva. - El. knjiga. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2010.

Video-filmska delavnica [Elektronski vir]: gimnazija, umetniška gimnazija, dramsko-gledališka smer: druge oblike samostojnega ali skupinskega dela (140 ur) / avtor Jože Dolmark. - El. knjiga. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2010.

Gibalna delavnica [Elektronski vir]: gimnazija, umetniška gimnazija, dramsko-gledališka smer: druge oblike samostojnega ali skupinskega dela (175 ur) / predmetna komisija Marjan Bevk ... [et al.]. - El. knjiga. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2010.

Likovna delavnica [Elektronski vir]: gimnazija, umetniška gimnazija, dramsko-gledališka smer: druge oblike samostojnega ali skupinskega dela (140 ur) / predmetna komisija Marjan Bevk ... [et al.]. - El. knjiga. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2010.

Učni načrti sprejeti na 128. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 17. 12. 2009.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2012/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm

2 IZPITNI CILJI

Izpit splošne mature iz teorije in zgodovine drame in gledališča pokaže, kako dobro so kandidati usvojili oziroma dosegli funkcionalne in izobraževalne cilje pri strokovnih predmetih in pri delavnicah, koliko so ustvarjalni, govorno in telesno kultivirani, kritični, vztrajni, kakšen je njihov estetski okus, odnos do slovenske in svetovne dramatike ter do slovenskega in svetovnega gledališča, do njihovih prepletov in medsebojnega oplajanja.

Izpit splošne mature iz teorije in zgodovine drame in gledališča sestavljata dva dela:

1. izpitna pola (zunanji del izpita);
2. ustvarjalna vaja (dosežek) (notranji del izpita).

2.1 Zunanji del izpita

Z reševanjem izpitne pole kandidati pokažejo:

- širše in globlje poznavanje temeljne dramaturške teorije, pomembnejših slovenskih in svetovnih dramsko-gledaliških umetnin in dogodkov v zgodovini dramatike in gledališča;
- uporabnost temeljnega dramaturškega znanja in razčlenjevalnih spretnosti za literarno in dramaturško (uprizoritveno) razčlenjevanje in vrednotenje posameznih dramskih situacij in/ali celotnih dramskih besedil ter sprejemanje njihovih gledaliških uprizoritev;
- osnovne sposobnosti opredeljevanja, prepoznavanja, primerjanja, povzemanja, kritičnega vrednotenja branega dramskega besedila in/ali videne gledališke uprizoritve.

2.2 Notranji del izpita

► Ustvarjalna vaja (dosežek)

Kandidati pri ustvarjalni vaji pokažejo:

- sad svojega dela/ustvarjalnosti v kateri koli ustvarjalni vaji, npr. gledališki, gibalni, plesni, filmski impro (sodelovanje pri postavitvi šolske gledališke uprizoritve, plesno-gibalni nastop, koreografija, glasbena oprema šolske gledališke uprizoritve, video-filmska oprema uprizoritve ali lastna video-oziroma filmska stvaritev, gledališki list s plakatom, scenografija, kostumografija ipd.);
- osnovne sposobnosti govorno-telesnega razčlenjenega besedila in zamišljanja njegove gledališke uprizoritve;
- obvladanje osnov gestikulacije, ritmike, gibanja, glasovnih modulacij (govorne, gibalne, improvizacijske, interpretativne, igralske spretnosti idr.);
- osnovno govorno-telesno kultiviranost idr.

3 ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA

Izpit splošne mature iz teorije in zgodovine drame in gledališča obsega reševanje izpitne pole in prikaz kandidatove ustvarjalne vaje (dosežka).

3.1 Shema izpita

► Pisni izpit – zunanji del izpita

Izpitna pola	Trajanje	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki	Priloge
1	90 minut	80 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik	odlomki iz izbranih dramskih besedil
Skupaj	90 minut	80 %			

► Ustvarjalna vaja (dosežek) – notranji del izpita

Naslov vaje	Delež pri oceni	Ocenjevanje
Dramsko-gledališka, impro, zvočno-glasbena, gibalna, video-filmska, likovna vaja	20 %	notranje
Skupaj	20 %	

3.2 Tipi nalog in ocenjevanje

► Pisni izpit

Izpitna pola	Tip naloge	Število nalog	Ocenjevanje
1	Naloge zaprtega tipa	do 8	vsaka naloga do 15 točk
	Naloge polodprtega tipa	do 12	vsaka naloga do 15 točk
	Naloge odprtega tipa	do 5	vsaka naloga do 15 točk
Skupaj		do 25	do 80 točk

Vsaka naloga izpitne pole je ocenjena z določenim številom točk. Med nalogami je praviloma tudi ustvarjalna, vezana na gledališko uprizorjanje (npr. predstavitev zamisli gledališke izvedbe dramskega lika).

► Ustvarjalna vaja (dosežek)

Tip vaje	Ocenjevanje
Dramsko-gledališka, impro, zvočno-glasbena, gibalna, video-filmska, likovna vaja	do 20 točk

3.3 Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov

3.3.1 Deleži taksonomskih stopenj

Taksonomske stopnje	Izpitna pola 1	Ustvarjalne vaje
I. znanje	10 %	–
II. razumevanje in uporaba	40 %	–
III. interpretacija in vrednotenje	30 %	20 %

3.3.2 Merila ocenjevanja posameznih delov izpita

Ocena kandidatov se oblikuje iz zunanjšega in notranjšega dela izpita.

PISNI IZPIT

Oceno zunanjšega dela izpita kandidat pridobi pri pisnem izpitu, ocenjenem po načelih zunanjšega ocenjevanja. Izpitna pola zagotovi 80 % ocene.

NOTRANJI DEL IZPITA

20-odstotni delež ocene notranjšega dela izpita se pridobi iz ustvarjalne vaje (dosežka).

► Ustvarjalna vaja (dosežek)

Dosežek pri ustvarjalni vaji prinese kandidatom do 20 točk, ki so dodeljene po načelih notranjšega ocenjevanja.

Merila za ocenjevanje:

Točke	Merila
0 točk	Kandidat ne more pokazati nobenega vidnejšega dosežka pri ustvarjalni vaji;
1–5 točk	dosežek je neopazen, nedomiseln, neprepričljiv; kandidat pokaže zelo malo strokovnega znanja in spretnosti; izrazno (telesno, gibalno, gestikulacijsko) je tog, govorno slab, z mnogimi napakami; v njem ni prvih kakovosti (te so navedene spodaj);
6–8 točk	dosežek je nedomiseln, neprepričljiv; kandidat pokaže malo strokovnega znanja in spretnosti; izrazno (telesno, gibalno, gestikulacijsko) je tog, jezikovno površen, z napakami; pokaže le nekaj prvih kakovosti;
9–12 točk	dosežek izraža nekaj domiselnosti ter je vsaj tu in tam prepričljiv; kandidat pokaže osnovno strokovno znanje in spretnosti; izrazno (telesno, gibalno, gestikulacijsko) in govorno je bolj razgiban, jezikovno le z nekaj napakami; pokaže več prvih kakovosti;
13–16 točk	dosežek pokaže več govorne in telesne domiselnosti; kandidat se poskuša vživeti v lik tudi telesno, gibalno, gestikulacijsko; govorno izvajanje je skoraj brez napak, prepričljivo; solidno strokovno znanje, spretnosti in več izvornosti; dosti prvih kakovosti;
17–20 točk	dosežek je domiseln, opazen in odmeven, govorno (ritmično, melodično) zelo razgiban, jezikovno brez napak; kandidat se prepričljivo in izvorno (telesno, gibalno, gestikulacijsko) vživlja v lik; njegovo strokovno znanje je solidno in široko; vsebuje pomembne prvine kakovosti.

Pojasnilo: kakovostne prvine so npr. zbranost – lahkotnost – jasnost – naravnost – duhovitost – umirjenost – vzdržljivost – gibčnost – energičnost – vztrajnost – jezikovna pravilnost – obvladanje osnov govorne tehnike – telesno izražanje – ustreznost,

izvedba in prepričljivost gest, premikov, ritmičnih modulacij – sposobnost aktualiziranja, pomnjenja, predstavitve uprizoritvenih zamisli, improvizacije in hitrega prilagajanja na menjavo okoliščin.

3.3.3 Končna ocena

Končna ocena izpita pri splošni maturi je seštevek odstotnih točk dveh delov izpita (izpitne pole in ustvarjalne vaje (dosežka)). Državna komisija za splošno maturo na predlog Državne predmetne komisije za odrske stvaritve za splošno maturo določi merila, kako se iz uspeha, izraženega v odstotnih točkah, določi uspeh na lestvici od nezadostno do odlično. Način pretvorbe odstotnih točk v ocene je enak za spomladanski in jesenski izpitni rok.

4 IZPITNE VSEBINE IN CILJI

Navedene izpitne vsebine in cilji so v skladu z veljavnim učnim načrtom za predmet zgodovina in teorija drame in gledališča.

4.1 Teorija drame in gledališča

Vsebine	Cilji
	Kandidat zna/pozna:
1. Dramaturgija	razložiti pojme: dramaturgija, tradicionalna in moderna dramaturgija, teoretična in praktična dramaturgija, dramaturg, dramaturško razčlenjevanje, kritika in kritiški odzivi na dramsko besedilo in gledališko uprizoritev
2. Drama	opredeliti termina drama in dramatika
3. Gledališče	opredeliti termina gledališče in gledališka uprizoritev
4. Dramska umetnina – gledališka umetnina	opredeliti in shematično prikazati obe umetniški praksi: dramatikot kot literarno in gledališče kot izvedbeno prakso; določiti in razložiti njune temeljne kategorije in načrtovati gledališko konkretizacijo; prepoznati vpis virtualne gledališke uprizoritve v dramskem besedilu
5. Dramsko besedilo	oblikovanje, usmerjenost dramatikot kot literature na oder (v gledališko konkretizacijo)
6. Dramsko besedilo – zapis	posebnosti zapisa: preplet dvojnega besedila (glavno in stransko besedilo), dramatikovo neposredno nagovarjanje bralca in njegov posredni govor skozi like; druge posebnosti: hkratna prepolnost in nepopolnost dramskega besedila, pomen in smisel didaskalij – dramatikovih sugestij za uprizoritev (inscenacija), dramska napetost, ki jo povzroči križanje interesov v nekem položaju
7. Prozno-dramsko besedilo	primerjati besedilne vrste (lirsko, epsko, dramsko besedilo), dramtizacija epskega in lirskega proznega besedila: oblikovanje uprizoritvene predloge dramskega besedila
8. Vrste dramskih besedil	izvirno (preduprizoritveno), uprizoritveno in uprizorjeno besedilo, posebnosti sprejemanja
9. Branje/razbiranje dramskega besedila	brati in razbirati dramsko besedilo; bralne strategije, tehnike in metodične postopke ter osnovne prvine (gledališke) kritike
10. Vrste branja	bralne tehnike, možnosti in smeri branja (uprizoritveno, razčlenjevalno oziroma dramaturško, problemsko, virtualno ali imaginativno, interpretativno, po vlogah, branje z ugotavljanjem sobesedila – okoliščin v posameznem položaju)
11. Dramaturško razčlenjevanje	dramaturške kategorije in možnosti njihovega razčlenjevanja: dramski prostor in čas, dramske okoliščine, dramski liki, dramski dialog, dramsko dogajanje/dejanje, dogodek v drami, konfiguracije oziroma kompozicije, konstelacije, dramski in odrski jezik, uprizorljivost besedila
12. Razčlenjevanje uvodnih didaskalij	razbiranje in dramaturške funkcije naslova, podnaslova, mota, seznama oseb/likov idr.

Vsebine	Cilji
13. Razčlenjevanje dramskega prostora	dramaturške funkcije dramskega prostora/okolja, vrste: realni/fiktivni, nevidni/vidni; možnosti: teihoskopija, heterotopija in prostorska simultanost (vloga, pomen, možnosti scenografije in osvetljave)
14. Gledališki prostor	gledališki prostor, oder kot »prostor igre«: lokacija igre, pomen razdalj, funkcije in simbolika scenografije, predmetov, svetlobe, razvoj osvetljave prostora igre, dramaturška vozlišča prostora (vogal, kot, zid, vmesni prostor, horizont), zunaj/znotraj, zgoraj/spodaj, spredaj/zadaj, naravnost/diagonalno; predmeti v prostoru
15. Vrste odrov	po obdobjih: antični, srednjeveški idr.; po urejenosti: iluzionistični, stilizirani, simultani, elizabetinski, 'prazni', improvizirani, lutkovni, ambientalni oziroma oder na prostem, gledališče v gledališču, epsko/plesno/lutkovno/operno idr. gledališče itd.
16. Razčlenjevanje dramskega in gledališkega časa	dramaturške funkcije dramskega časa, vrste: realni in fiktivni dramski in gledališki čas; čas pisanja, branja in nastajanja uprizoritve, čas uprizoritve, pokazani in nepokazani čas, objektivni in subjektivni čas; čas in ritem dogajanja/uprizoritve/dejanja
17. Razčlenjevanje dramskega dogajanja/dejanja in dramske zgodbe	konstitutivne prvine dramskega dogajanja: dramski in gledališki lik, dramski govor; vrste dramskega dogajanja (naraščajoče, padajoče, glavno, stransko, prikazano, pripovedovano, kolektivno, zasebno), pojem in vloga dramskega položaja, dramskih likov, stopnje zapletanja in razpletanja dogajanja, fiktivne posledice; aktantski model; Freytagov model oblikovanja v klasični dramatik
18. Razčlenjevanje dramske zgradbe ali kompozicije	vrste in funkcije kompozicije: analitična, sintetična in linearna; pojme: dramski prizor, slika, dejanje, povezovanje prizorov
19. Razčlenjevanje dramskih likov	dramaturške funkcije dramskih likov; vrste dramskih likov: dramski (razbrani) in gledališki (videni), glavni, stranski, individualizirani (poimenovani) in tipizirani (nepoimenovani), naslovni, odsotni in prisotni, kolektivni; stopnje stvarnosti dramskega lika; razčlenjevalne, označevalne in konfiguracijske možnosti, aktantsko razčlenjevanje; uporabnost statistične dramaturgije
20. Razčlenjevanje dramskega dialoga, kontekstov, didaskalij in didaskaličnih prvin, jezika in sloga (figuriranje)	dramaturške funkcije dramskega govora (dialoga); zgradbo dialoga (replike); vrste dialoga: monolog, duolog in polilog; govorne možnosti in položaje (drže); razlike med vsakdanjim in dramskim govorom, pojem govornega položaja, figure povezovanja, kontekstno razčlenjevanje, simbolizacijo, ironične razsežnosti; dramsko metaforiko, metonimičnost (npr. oksimoron, kontrasti)
21. Razčlenjevanje dramskih motivov, motivacijskih sil in tem	vrste dramskih motivov, tem, motivacij
22. Ekspliciranje dramskega besedila	eksplicirati dramsko besedilo, ga zvrstno tipologizirati oziroma razvrstiti, poiskati dramatikove bio- in bibliografske podatke ter jih uporabiti pri interpretaciji; razložiti pojma dramatik in dramski žanr; uporabljati skice, grafe, t. i. hojnice ipd.
23. Interpretacija in ovrednotenje dramskega besedila	besedilo interpretirati in ga ovrednotiti (zapisati kritično presojo)

Vsebine	Cilji
24. Sprejemanje dramske in gledališke umetnine	opaziti in razložiti finejše razlike v sprejemanju dramske in gledališke umetnine; gledališko komunikacijo (gledališče kot dialog igralcev z gledalci, komunikacijska veriga); temeljni gledališki trikotnik: besedilo–igralec (uprizoritev)–gledalec (svetloba)
25. Spoznavanje gledališča in gledališke umetnosti	gledališče in temeljne gledališke prvine: avtor, besedilo, igralci, gledalci kot soustvarjalci in kritiki gledališke uprizoritve; gledališče kot sistem (s podsistemi); bistvo in pomen gledališkega dogodka; temeljne gledališke konvencije in kategorije (uprostorjenje, vrste odrskega prostora in scenografij, učasenje, gledališki položaj, pomen in vloga razsvetljave); režija (avtonomna gledališka praksa)
26. Gledališka uprizoritev	uprizoritveni proces; vrste uprizoriteljev in njihova pomembnost: režiser (pomembnost režiserja v modernem gledališču 20. stoletja), dramaturg, lektor, inspicient, scenograf, kostumograf, skladatelj, tonski mojster, šepetalka, postavljaivec luči, rekviziter, frizer, masker, lasuljar, garderober idr.; naloge uprizoriteljev; zgradbo in delovanje gledališča; oceniti videno gledališko uprizoritev: pridobivanje kritične zmožnosti, vzgoja lastnega estetskega okusa; analitično-argumentirano izražanje mnenja, stališča, sodbe ipd.
27. Uprizoritev dramskega besedila/situacije	predvideti uprizoritvene možnosti (izbrane situacije ali celotnega besedila), simulirati in konkretizirati uprizoritveni postopek; načrtovati in uresničiti različne vaje (preizkušanje različnih uprizoritvenih vlog in nalog); arhivirati razredno uprizoritev; gledati-videti, poslušati-slišati, razumeti, oceniti, snemati gledališko uprizoritev; po ogledu: sodelovati v problemsko-kritični razpravi po postavitvi in ovrednotiti videni gledališki dogodek

4.2 Zgodovina drame in gledališča

Vsebine	Cilji
	Kandidat zna/pozna:
1. Začetki gledališča	prve oblike javnega gledališkega uprizarjanja (gledališče kot obred), oblikovanje in vloga zbor in solistov
2. Dramatika in gledališče v antiki	staro grško in rimsko gledališče ter bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti Ajshilove tragedije Peržani; in Ajshilove Oresteje ali Evripidove Medeje
3. Grška tragedija, izvor, značilnosti, tragičnost, uprizarjanje	bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti ter posebnosti Sofoklejevih tragedij Kralj Ojdip in/ali Antigona
4. Grška in rimska komedija – izvor, komičnost, komedijske strategije, rimsko gledališče	bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti Aristofanove komedije Lizistrata in/ali Plavtovih Dvojčkov
5. Prvi sadovi teoretske misli o drami	Temeljne teze v Aristotelovi Poetiki in Horačevem Pismu o pesništvu
6. Srednjeveška dramatika in gledališče	srednjeveško dramatiko in gledališče, uprizarjanje duhovnih iger v cerkvah in pred njimi (na trgih), njihov izvor in oblike (duhovne, liturgične igre, farse, pasijonske igre, moralitete); dramaturške, etične in estetske značilnosti Slehernika in/ali Burke o jezičnem dohtarju

Vsebine	Cilji
7. Renesančna dramatika in gledališče	glavne renesančne dramske žanre (tragedija, komedija, interludij, pastirska igra, mešani žanr, pastorala) in uprizoritvene možnosti; dramaturške, etične in estetske značilnosti izbranih dram (Shakespeareove drame Hamlet in/ali Romeo in Julija ; Othello in/ali Kralj Lear in/ali Beneški trgovec in/ali Julij Cezar in/ali Macbeth in/ali Kar hočete; Calderon: Sodnik Zalamejski in/ali Machiavelli: Mandragola); dramske like in pomen commedie dell'arte
8. Klasicistična in baročna dramatika in gledališče	dramsko-gledališko teorijo (D'Aubignac, Boileau) in prakso v obdobjih klasicizma, baroka in rokokoja, njuno družbeno vlogo, uprizarjanje; dramaturške, etične in estetske značilnosti izbranih dram (Molièrove komedije Tartuffe/Namišljeni bolnik ; Ljudomrznik in/ali Skopuh in/ali Don Juan in/ali Corneille: Cid in/ali Racine: Fedra)
9. Razsvetljenska dramatika in gledališče	dramsko-gledališko teorijo (Lessingova Hamburška dramaturgija, Diderotov Paradoks o igralcu) in prakso v obdobju razsvetljenstva; dramaturške, etične in estetske značilnosti izbrane drame (Beaumarchais: komedija Figarova svatba ; Lessing: meščanska drama Modri Natan in/ali Goldoni: komedija Primorske zdrahe)
10. Začetki slovenske dramatike in gledališča v času protireformacije in baroka	rojevanje slovenske dramatike, gledališča in dramaturgije; dramaturške, etične in estetske značilnosti Romualdovega Škofjeloškega pasijona in Devove operete Belin
11. Slovenska dramatika in gledališče v razsvetljenstvu	dramaturške, etične in estetske značilnosti Linhartove komedije Ta veseli dan ali Matiček se ženi , Županova Micka in kritiški odmevi na njeno gledališko uprizoritev (gl. tudi Kreftove Kranjske komedijante)
12. Evropska pred- in romantična dramatika in gledališče	spoznavanje dramsko-gledališke teorije in prakse v obdobju romantike; dramaturške, etične in estetske značilnosti izbranih dram (Goethe: Faust; Schiller: Spletke in ljubezen/Maria Stuart/Viljem Tell/Don Carlos in/ali Kleist: Razbiti vrč in/ali Puškin: Boris Godunov)
13. Slovenska dramatika in gledališče v 19. stoletju	slovensko dramsko-gledališko teorijo na prehodu od romantike k realizmu (Nolli, Janežič, Pivko, Levstik, Stritar), pomen Slovenskega dramatičnega društva in zbirke Talija; bistvene dramaturške, etične in estetske značilnosti Levstikovega Tugomerja (Junteza)
14. Evropska dramatika in gledališče v obdobju realizma, naturalizma in moderne	dramsko-gledališko ustvarjanje v obdobju realizma, naturalizma in moderne; dramaturške, etične in estetske značilnosti izbranih dram (Gogolj: realistična komedija Revizor ; Ibsen: naturalistično-simbolistična drama Strahovi in/ali Nora ; Strindberg: Gospodična Julija ; Čehov: Češnjev vrt ; Striček Vanja in/ali Tri sestre; Wilde: simbolistična poetična drama Saloma in/ali komedija Važno je imenovati se Ernest); Wagnerjevo zamisel celovitega gledališča in Szondijevo tezo o krizi moderne drame

15. Slovenska dramatika in gledališče v obdobju moderne dramaturške, etične in estetske značilnosti izbranih dram (Cankar: drama **Hlapci**; drama **Kralj na Betajnovi**; farsa **Pohujšanje v dolini šentflorjanski**; komedija **Za narodov blagor**; Medved: realistična drama Kacijanar in/ali Kveder: naturalistična drama Amerikanci in/ali Kraigher: Školjka in/ali Finžgar: ljudska igra Veriga/Razvalina življenja in/ali Kristan: zgodovinska drama Kato Vrankovič in/ali Župančič: poetična drama Veronika Deseniška); Župančičevo Pismo o gledališču
16. Slovenska dramsko-gledališka teorija v 20. stoletju glavne slovenske dramsko-gledališke teoretike (I. Grafenauer, V. in L. Kralj, F. Koblar, F. K. Kalan, J. Vidmar, D. Moravec, A. Inkret, D. Poniž, B. Lukan idr.); razvoj in oblike slovenske dramske in gledališke produkcije med obema vojnoma, tedanjo dramsko in gledališko teorijo, družbeno vlogo gledališča, dramsko-gledališko slovensko periodiko, knjižne zbirke in tiske (npr. zbirko Mestnega gledališča ljubljanskega, revijo Maska, zbirko Dokumenti SGM, gledališke liste idr.)
17. Slovenska dramatika in gledališče v času med obema vojnoma dramsko-gledališko prakso v obdobju ekspresionizma; dramske vrste (npr. idejno dramo, ekspresionistično enodejanko); dramaturške, gledališke, moralno-etične in estetske značilnosti in posebnosti izbranih dram (Grum: moderna groteskna drama **Dogodek v mestu Gogi**; Pregelj: Berači in/ali Majcen: Kasija in/ali Jarc: Vergerij)
18. Dramatika in gledališče v obdobju socialnokritičnega realizma in upora med drugo svetovno vojno in po njej dramaturške, gledališke, moralno-etične in estetske značilnosti in posebnosti izbranih dram (Kreft: Celjski grofje in/ali Kranjski komedijanti; Potrč: Krefli in/ali Bor: **Raztrganci in/ali Klopčič: Mati**)
19. Moderne dramsko-gledališke teorije in teoretike bistvena dognanja katerega izmed vidnejših dramsko-gledaliških teoretikov, npr. Appie, Craiga, Artauda, Mejerholda, Stanislavskega, Tairova, Brechta, Grotowskega, Brooka, Pfistra, Ubersfeldove, Szondija, Melchingerja, Pavis, Hansa-Thiesa Lehmana
20. Svetovna dramatika in gledališče v 20. stoletju dramsko-gledališka praksa v obdobju modernizma; oblike in vrste gledališkega uprizarjanja po drugi vojni: eksperimentalno, plesno, japonsko gledališče – obredne prvine (Schechner), lutke, kabaret, pantomima, projekti, spektakli, ulično gledališče, operno in operetno gledališče, dramsko in postdramsko gledališče, performans, sodobni ples; dramaturške, gledališke, moralno-etične in estetske značilnosti in posebnosti izbranih dram (Brecht: **Mati Korajža in njeni otroci**; Pirandello: **Šest oseb išče avtorja/Henrik IV.**; Sartre: eksistencialistična drama **Zaprta vrata**; Beckett: drama absurda **Čakajoč Godota in/ali** Ionesco: **Plešasta pevka**; O'Neill: Strast pod brest in/ali Dolgega dne potovanje v noč in/ali Shaw: Pigmalion in/ali Eliot: poetična drama Umor v katedrali in/ali Lorca: Dom Bernarde Alba in/ali Anouilh: Antigona in/ali Jarry: fantastično-groteskna igra Kralj Ubu in/ali Genet: drama krutosti Balkon in/ali Krleža: drama Gospoda Glembajevi in/ali Dürrenmatt: absurдна tezna drama, »tragična komedija« Fiziki in/ali Osborne: Ozri se v gnevu in/ali Mrożek: Tango in/ali Miller: drama Smrt trgovskega potnika in/ali Albee: kulturna igra Kdo se boji Virginije Woolf? in/ali Mamet: Oleanna)

21. Slovenska povojna dramatika in gledališče

slovensko dramsko-gledališko prakso po drugi svetovni vojni; dramaturške, gledališke, moralno-etične in estetske značilnosti in posebnosti izbranih dram (Smole: Antigonā; Torkar: Pisana žoga in/ali Hieng: Osvajalec in/ali Kozak: Afera in/ali Javoršek: Povečevalno steklo in/ali Zupan: Stvar Jurija Trajbasa/Bele rakete letijo na Amsterdam in/ali Zajc: poetična drama Voranc/Otroka reke in/ali Strniša: Samorog/Žabe/Ljudožerci in/ali Božič: groteska Vojaka Jošta ni in/ali Šeligo: Ana in/ali Partljič: Moj ata, socialistični kulak in/ali Jančar: Veliki briljantni valček in/ali Zupančič: Vladimir in/ali Jovanović: Zid, jezero in/ali Jesih: Grenki sadeži pravice in/ali Svetina: Šeherezada/Vrtovi in golobica in/ali Šömen-Kmecl: scenarij Poet).

Opomba: Kandidat mora spoznati dramska besedila, ki so tiskana krepkeje (medpredmetna povezava s slovenščino in umetnostno zgodovino), in še katera med predlaganimi, v kar pri posameznih obdobjih usmerjamo z veznikoma in/ali.

Pri ustvarjalni vaji (dosežek) se preverjajo tudi izpitne vsebine in cilji iz učnih načrtov: umetnost giba, umetnost govora, video in film, dramsko-gledališka delavnica, inštrument z osnovami teorije glasbe, zvočno-glasbena delavnica, impro delavnica, video-filmska delavnica, gibalna delavnica ter likovna delavnica.

4.3 Izbor dramskih besedil

Državna predmetna komisija za odrske stvaritve za splošno maturo razpiše za zaključni letnik izbor dramskih besedil za pisni izpit, deloma v okviru besedil, ki so navedena v Piku, deloma pa je dopolnjen še z neobravnanimi besedili.

Izbor dramskih besedil se za zaključni letnik objavi pred začetkom šolskega leta v skladu s Koledarjem splošne mature na spletni strani Državnega izpitnega centra (www.ric.si).

5 PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT

Prikazan je samo po en tip nalog zaprtega, polodprtega in odprtega tipa. V izpitni poli pa se lahko poleg navedenih uporabljajo še drugi.

5.1 Naloga zaprtega tipa

1. K posameznemu avtorju pripišite njegovo dramsko delo. Posamezno črko napišite samo enkrat.

_____ Stanko Majcen	A Triko
_____ August Strindberg	B Šola za žene
_____ Henrik Ibsen	C Kasija
_____ Milan Jesih	D Lepa Vida
_____ J. B. Molière	E Gospodična Julija
_____ Ivan Cankar	F Stebri družbe

(6 točk)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	6	♦ C ♦ E ♦ F ♦ A ♦ B ♦ D	

5.2 Naloga polodprtega tipa

(Op.: Kandidat ima ob sebi odlomek iz dramskega besedila A. Jarrya *Kralj Ubu.*)

1. Kaj v odlomku ata Ubu misli o

smrti? _____

pravici? _____

denarju in oblasti? _____

(5 točk)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	5	<p>O smrti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ obsojenci na smrt po atu Ubuju padejo v klet in v finančno komoro, kjer so razmožganjeni. <p>O pravici:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ pravico lahko kralj Ubu kar sam deli, tako kot odgovori mami Ubu. Pravica je lahko last enega moža. <p>O denarju in oblasti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ ata Ubu meni, da lahko zase zadrži polovico vseh davkov in uvede nove, tudi na smrt. Ker se z njim »financarji« ne strinjajo, jih pomeče v »luknjo« in na koncu prizora odloči, da bo hodil po vaseh sam in pobiral davke. Oblast je lahko »last enega moža«. 	<p>Za povzetek o smrti – do 2 točki, za povzetek o pravici – 1 točka, za povzetek o denarju in oblasti – do 2 točki.</p>

5.3 Naloga odprtega tipa

(Op.: Kandidat ima ob sebi odlomek iz dramskega besedila A. Jarrya *Kralj Ubu*.)

1. Utemeljite, ali lahko za ata Ubuja uporabimo aktantsko razčlenjevanje, ki vsebuje pošiljatelja, prejemnika, subjekt, objekt, pomočnike in nasprotnike.

(6 točk)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	6	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Za like iz absurdnih dram je značilno, da aktantsko razčlenjevanje ni uspešno, ker nimajo pošiljatelja. Ne vemo, kdo jima daje smer, kaj sploh iščejo. Če ni pošiljatelja, ni prejemnika, subjekta, objekta in konflikta; objekt se da zgolj slutiti kot surogat smisla ali želje, ki pa ni povsem razvit. Prav tako subjekt nima lastnih odločitev, junak ni avtonomen subjekt. Osebe so zbegane, neosredotočene, nezrele. Junaki ne stojijo za svojimi besedami. Pomočniki so hkrati tudi nasprotniki. 	<p>Za vsako utemeljitev po ključnih besedah (pošiljatelj, prejemnik, subjekt, objekt, pomočniki in nasprotniki) – 1 točka.</p>

6 NOTRANJI DEL IZPITA

6.1 Ustvarjalna vaja (dosežek)

Ustvarjalno vajo (dosežek) kandidat izoblikuje pri kateri koli ustvarjalni delavnici (dramsko-gledališki, impro, zvočno-glasbeni, gibalni, video-filmski ali likovni).

6.1.1 Namen

Kandidat pokaže različne, usklajene in ustvarjalne sposobnosti oziroma spretnosti (npr. dramaturške, gledališke, filmske, gibalne, likovne, govorne) ali sposobnosti tvorjenja izvirnega dramskega besedila ali scenarija katere koli vrste (gledališkega, filmskega, video itd.).

6.1.2 Vsebina

Pri tem so na voljo naslednje možnosti:

sodelovanje pri režiji šolske gledališke uprizoritve, plesno-gibalni nastop, koreografija, glasbena oprema šolske gledališke uprizoritve, video-filmska oprema uprizoritve ali lastna video- oziroma filmska stvaritev, gledališki list s plakatom, scenografija, kostumografija ipd.

6.1.3 Merila ocenjevanja

Kandidat prijavi ustvarjalno vajo (dosežek) šolski maturitetni komisiji za splošno maturo. Zanj prejme do 20 točk ali 20 % ocene. Vajo (dosežek) oceni učitelj.

Pri ocenjevanju ustvarjalne vaje (dosežka) se upoštevajo kandidatova govorna in telesna kultiviranost, izvirnost in prepričljivost interpretacije, prvine kakovosti, odnos do skupine, prostora in predmetov, vztrajnost, celoten vtis in kritični odmevi.

Merila so natančno navedena v poglavju 3.3.2.

7 KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI

Z Zakonom o maturi in na njegovi podlagi sprejetimi podzakonskimi akti je določeno, da kandidati opravljajo maturo pod enakimi pogoji. Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili usmerjeni v izobraževalne programe z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih pa tudi drugim kandidatom (poškodba, bolezen), se lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje prilagodi način opravljanja mature in način ocenjevanja znanja.³

Možne so te prilagoditve:

1. opravljanje mature v dveh delih, v dveh zaporednih izpitnih rokih;
2. podaljšanje časa opravljanja (tudi odmorov; mogočih je več krajših odmorov) in prekinitev izpita splošne mature po potrebi;
3. prilagojena oblika izpitnega gradiva (npr. Braillova pisava, povečava, zapis besedila na zgoščenki, zvočni zapis besedila na zgoščenki ...);
4. poseben prostor;
5. prilagojena delovna površina (dodatna osvetlitev, možnost dviga mize ...);
6. uporaba posebnih pripomočkov (računalnik, Braillov pisalni stroj, ustrezna pisala, folije za pozitivno risanje ...);
7. izpit s pomočnikom (npr. pomočnik bralec, pisar, tolmač v slovenski znakovni jezik, pomočnik za slepe in slabovidne);
8. uporaba računalnika za branje in/ali pisanje;
9. prirejen ustni izpit in izpit slušnega razumevanja (oprostitvev, branje z ustnic, prevajanje v slovenski znakovni jezik);
10. prilagojeno ocenjevanje (npr. napake, ki so posledica kandidatove motnje, se ne upoštevajo; pri ocenjevanju zunanji ocenjevalci sodelujejo s strokovnjaki za komunikacijo s kandidati s posebnimi potrebami).

³ Besedilo velja za vse predmete splošne mature in se smiselno uporablja pri posameznem izpitu splošne mature.

8 LITERATURA

Učbeniki in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje, so zbrani v Katalogu učbenikov za srednjo šolo in objavljeni na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.

Dodatno lahko kandidati uporabljajo tudi:

- Aristotel, 1982₂: *Poetika*, prev. in op. Kajetan Gantar, Ljubljana, CZ.
- Brook, Peter, 1971: *Prazen prostor*, prev. Rapa Šuklje, Ljubljana, knjižnica MGL.
- Casson, Herbert Newton, 1995₂: *Umetnost govora*, prev. Franka Levstik, šola retorike, Ljubljana, Pravljično gledališče.
- Dhomme, Sylvain, 1969: *Moderno gledališče v zadnjih sto letih*, Ljubljana, DZS.
- Efros, Anatolij, 1980: *Gledališka vaja – ljubezen moja*, Ljubljana, knjižnica MGI.
- Enciklopedija Slovenije, II*, Ljubljana, MK, 1988.
- Grotowski, Jerzy, 1973: *Revno gledališče*, prev. T. Kralj, Ljubljana, knjižnica MGI.
- Hrvatini, Emil idr., 1996: *Prisotnost, predstavljanje, teatralnost*, Ljubljana, Maska.
- Inkret, Andrej, 1972_b: *Gledališki feljtoni*, Ljubljana, CZ.
- 1986: *Drama in gledališče*, Ljubljana, DZS.
- 1988: Drama, Dramatika, Dramatizacija, Dramaturgija, gesla v: *Enciklopedija Slovenije, II*, Ljubljana, MK.
- Kermauner, Taras, 2002: Slovenska povojna dramatika, v: *Slovensko gledališče in slovenska dramatika v drugi polovici 20. st.*, Dokumenti SGM, Ljubljana.
- Koblar, France, 1972/73: *Slovenska dramatika I, II*, Ljubljana, SM.
- Kos, Janko, 1975: *Pregled slovenskega slovstva*, Ljubljana, DZS.
- 1983, 1994₂: *Očrt literarne teorije*, Ljubljana, DZS.
- Kott, Jan, 1985: *Gledališki eseji*, izbr. in prev. Darja Dominkuš, Ljubljana, knjižnica MGL.
- Kralj, Lado, 1998: *Teorija drame*, Ljubljana, DZS.
- Kralj, Lado, Predan, Vasja, Lukan, Blaž, Vevar, Rok, Javoršek, Jan Jona, Vogrinc Javoršek, Urša, 1997: *500 dramskih zgodb: vodnik po svetovni in domači dramatici, geslovník*, Ljubljana, MK, zbirka Cicero.
- Kralj, Vladimir, 1984₂: *Dramaturški vademekum*, Ljubljana, MK.
- Lehmann, Hans-Thies, 2003: *Postdramsko gledališče*, Ljubljana, Maska.
- Lukan, Blaž, 1996: *Gledališki pojmovnik za mlade*, Maribor: Aristej.
- 2001: *Slovenska dramaturgija*, Ljubljana, SGM.

Pavis, Patrice, 1997: *Gledališki slovar*, prev. Igor Lampret, Ljubljana, knjižnica MGL.

Pogačnik, Jože, 1998: *Slovenska književnost 1*, Ljubljana, DZS.

Poniž, Denis, 1994: *Kratka zgodovina evropske in ameriške dramatike od antike do postmodernizma*, Ljubljana, Mihelač.

– 1995: *Komedija in mešane dramske zvrsti*, Ljubljana, Znanstveno in publicistično središče, Sophia 2.

– 1996_b: *Anatomija dramskega besedila*, Ljubljana, Mala edicija ZPS.

– 2001: *Dramatika*, v: *Slovenska književnost 3*, Ljubljana, DZS.

Predan, Vasja, 1989: *Gledališče*, v: *Enciklopedija Slovenije*, III, Ljubljana, MK.

– 1996: *Slovenska dramska gledališča*, kratek oris, Ljubljana, knjižnica MGL, 122.

Szondi, Peter, 2000: *Teorija sodobne drame 1880–1950*, Ljubljana.

Štih, Bojan, 1981: *Slovenski theater gori postaviti, o pomenu in namenu slovenskega gledališča*, Ljubljana, MK, Kondor 198.

Štrancar, Marjan, 1994: *Ivan Cankar, Hlapci*, v: *Književnost v drugem letniku srednje šole*, priručnik za učitelja, Ljubljana, Zavod RSŠŠ.

– 1995_b: *Šolska ura z Grumovim Dogodkom v mestu Gogi*, Ljubljana, Zavod RSŠŠ.

– 1996_b: *Maturitetna dramska besedila, gradiva za medbesedilne šolsko-dramaturške primerjave*, Ljubljana, Zavod RSŠŠ.

– 1997_b: *Šolska ura z Molièrovim Tartuffom*, Ljubljana, Zavod RSŠŠ.

– 2002: *Od drame h gledališču v gimnazijski učilnici*, Ljubljana, DZS.

Ubersfeld, Anne, 2004: *Brati gledališče*, Ljubljana, knjižnica MGL.

Zupančič, Zdravko, 1993: *Mali gledališki vedež*, Ljubljana, Pravljичno gledališče.